

Prof. Dr. Carlton Charles Merritt

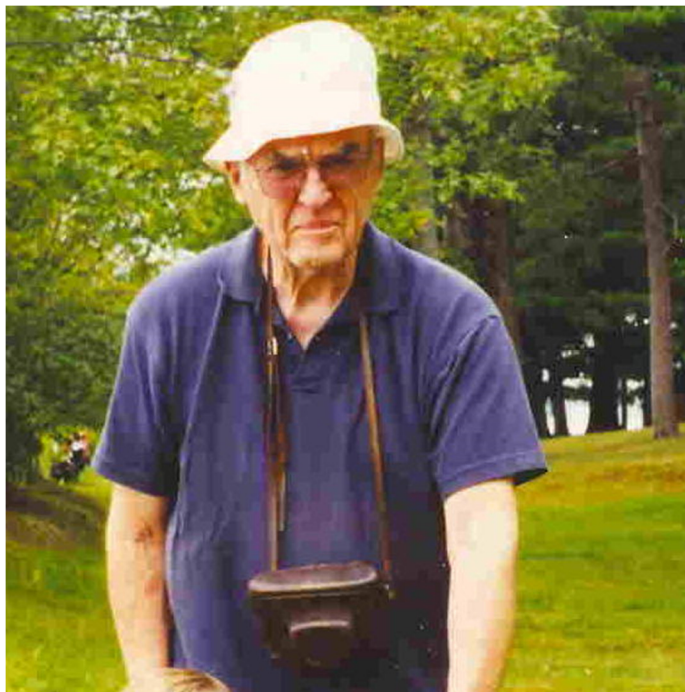
Emeritus, USA

n: 12 XII 1928

d: 9 III 2008

80 de ani

Charles Merritt Carlton, nascut la 12-XII-1928 in Statul Vermont, profesor (emerit) de limba franceză și lingvistică romanică al Universității din Rochester - New York, s-a stins după o lungă și grea suferință. În sanatoriul unde și-a petrecut ultimile luni de viață, pe noptiera de la capul patului, se afla ediția a 2-a, din 1996, a Dicționarului Explicativ al Limbii Române (DEX) – mărturie a pasiunii sale pentru aceasta limba.

Studii:

După licența în limba franceză dobândită în 1950 la University of Vermont, Charles Carlton își desăvârșește cunoștințele de limba franceză petrecând perioada 1950-51 în Franța în cadrul programului de limbi străine al Colegiului Middlebury din Vermont, obținând titlul magisterial în această limbă. Va reveni periodic în Franța de-a lungul vieții. Anul 1951-52 va fi dedicat unui turneu prin țările scandinave, după care se va iniția în rusă la University of Vermont (1952-53). Vor urma studiile de limba spaniolă în 1954 la University of Cincinnati, la Michigan State University în 1958-59, continuate, în același an la Middlebury Summer School of Spanish. Studiile doctorale au fost urmate la University of Michigan din Ann Arbor, unde, în 1963, i se va decerna titlul de doctor în domeniul lingvisticii romane, în virtutea disertației sale privind latina târzie a unei colecții de documente, redactate la Ravenna între anii 445 și 700 după Christos – scrisă sub îndrumarea Prof. R.L. Politzer. În timpul studiilor la University of Michigan, între anii 1954 și 1958 Charles Carlton a ținut seminarii privind particularitățile lingvistice ale limbilor franceză, spaniolă, italiană și latină. După câțiva ani petrecuți ca ‘instructor’ (‘preparator’ 1958-62) la Michigan State University și ca ‘profesor asistent’ (1962-66) la Missouri University, Carlton se transferă la University of Rochester din Rochester, NY – unde funcționează ca ‘profesor asistent’ (1966-68), ‘profesor asociat’ (1968-78) și ‘profesor’ (din 1978 până în 1999, când se va pensiona – 71 de ani). După acest episod devine ‘Professor Emeritus’ (‘profesor consultant’ – potrivit terminologiei românești).

C.M. Carlton va veni în contact cu limba română în anul 1965 la Institutul de Lingvistică de pe lângă Universitatea din Michigan, Ann Arbor. Inițierea a fost reluată la Institutul de Slavistică de pe Coasta de Vest, sub egida Universității Californiei din Los Angeles. Un rol deosebit în consolidarea cunoștințelor sale de limba română s-a datorat universitarului anglist și comparatist Dan Grigorescu, detașat la acea vreme în Statele Unite ca director al

Bibliotecii Române din New York. Româna întregea în mod firesc panoplia limbilor romanice dobândite de cărturarul poliglot american. După un sfert de veac Charles Carlton afirma că se simte tot atât de stăpân pe limbile **franceză și română** cum stăpânește engleza sa maternă și că se consideră avansat în **portugheza vorbită**, rezonabil de **versat în italiană, catalană și spaniolă** și cu un nivel acceptabil în **daneză, rusă și germană**. **Celor două specializări din anii studiilor doctorale li se adaugă, la un deceniu distanță, limba română, structura ei lingvistică, cultura și civilizația românească.** Pentru a realiza această performanță **Carlton poposește de multe ori în România, la București, Cluj și Iași, în dublă calitate de participant la cursurile de limba română pentru străini și, în funcție didactică, la cele de perfecționare în limba engleză, organizate pentru cursanții români, vara, la Brașov, cu prelegeri în cadrul programului Fulbright-Hays, combinând în această ipostază calitatea sa de vorbitor nativ al englezei americane dimpreună cu perspectiva oferită de formația sa complexă în domeniul lingvisticii teoretice și, mai ales, aplicate. Anul universitar 1970-71 îl va petrece la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj pentru a coordona Studiul englezei ca a doua limbă. În 1974 și 1988 participă la Seminariile de vară organizate de Universitatea din București. Tot în 1988, va fi prezent, în aceeași calitate, la Universitatea din Cluj-Napoca. Apoi, la Universitatea Alexandru Ioan Cuza din Iași, în 1988 și 1994.**

În paralel cu perfecționarea sa continuă în limba română, Profesorul Carlton își urmează planul său de cercetare lingvistică, folosindu-se de înlesnirile oferite de guvernul american sau de instituțiile de studii avansate din Statele Unite sub forma indemnizațiilor de cercetare cu durata de șase luni : **în anul 1974 va investiga metodologia predării limbii române la București, Cluj, Baia Mare și alte localități; în 1978, la București, va întocmi un indice analitic al structurii limbii române; în 1982 va poposi la Cluj-Napoca va realiza o analiză formalizată a lexicului de bază al limbii române; iar în 1988 va investiga reacțiile vorbitorilor nativi față de variațiile din limba română cultă, scop în care va vizita Iașul, Clujul și Bucureștiul.**

O activitate susținută pe linie de românistică va desfășura și în Statele Unite atât la University of Rochester, unde va organiza șase simpozioane (cu participare româno-americană) de civilizație și cultură românească: în 1974, -75, -76, -77, -79, -91, și în alte centre universitare americane, (la Russian and East European Center University of Illinois, Urbana, unde, în 1976 și 1977, va cerceta probleme legate de bibliografia studiilor de limba română și de lingvistica limbii române, cel de al doilea subiect fiind continuat în 1981. În același an va conduce sesiunile Secțiunii de limbă și lingvistică română din cadrul Simpozionului privitor la Europa de Sud-Est, de la Ohio State University.

Se cuvine reliefată pasiunea sa de fotograf al melegurilor, localităților, monumentelor, îndeletnicirilor și oamenilor concretizată printr-un excepțional serial, proiectat și denumit de el “Romania the Beautiful!”. Va fi extrem de activ și în alte organizații profesionale, ca: RSAA (Romanian Studies Association of America), din cadrul MLA (Modern Language Association of America), al cărei vicepreședinte a fost între 1973 și 1982. În aceeași organizație a condus în 1976 la New York secțiunea de “Limbă română și folclor”, iar în 1981 prezidează secțiunea “Limba română în Moldova Sovietică”; în 1983, la New York, conduce secțiunea: “Probleme ale predării limbii române în Statele Unite”. Va prezida în cadrul Asociației MLA din Nord-Estul Statelor Unite, la University of Vermont, în 1976, secțiunea de “Limbă și literatură română”. Society of Romanian Studies, îl alege membru în Comitetul consultativ (advisory board) între 1973-1976, între 1982-84 și începând cu 1989 având această calitate peste un deceniu, timp în care prezidează în 1977 “Atelierul de

limba română”, la Columbus, Ohio, și în 1983 la Kansas City, Missouri, iar în 1985 secțiunea de “Lingvistică”, la Columbus, Ohio. În cadrul Academiei Româno-Americana de Științe și Arte (A. R. A.) a prezidat în cadrul Congresului din 1994, ținut la Smith College, secțiunea de “Lingvistică”. Un moment culminant al participării sale la activitățile ARA l-a constituit **organizarea și conducerea Congresului ARA din 1998, ținut la Universitatea din Rochester**, instituție care are, datorită strădaniilor sale, una dintre cele mai bogat înzestrate biblioteci cu carte românească de pe cuprinsul Statelor Unite. **Tot sub egida Universității din Rochester va co-edita (alături de profesorul neo-zeelandez de origine americană, Norman Simms), publicația semianuală/anuală Miorița: A Journal of Romanian Studies**, care va fi scoasă, după necesități, la intervale relativ regulate, **între 1973 și 1988, totalizând 12 volume.**

Activitățile regretatului Profesor Charles M. Carlton în calitatea sa de lingvist romanist, nu au sfârșit în domeniul limbii portugheze vorbite în Brazilia, a celorlalte limbi romanice studiate la fața locului, cu dialectele lor din zone geografice precum Elveția, Catalonia, Galicia, Haiti sau Canada. **Italia** a stat de asemenea în centrul intereselor sale de romanist, **pornind dela teza sa de doctorat din 1963, publicată ca monografie sub titlul: *Studies in Romance Lexicology. Based on a Collection of Late Latin Documents from Ravenna (A.D. 445-700)*** (University of North Carolina Studies in Romance Languages and Literatures, No.54.) Chapel Hill, 1965, Pp.102. **Lucrarea** s-a bucurat de atenția recenzenților și bibliografilor și a fost semnalată favorabil într-o lucrare importantă a unui lingvist italian. Faptul l-a stimulat pe autor să scoată o a doua carte tratată din altă perspectivă după cum reiese și din titlu: ***A Linguistic Analysis of a Collection of Late Latin Documents Composed in Ravenna Between A.D.445-700: a Quantitative Approach.*** (Janua Linguarum, Series Practica, No. 89) The Hague/Paris: Mouton, 1973. Pp. 282. **Lucrarea** s-a bucurat de un real succes, fiind recenzată în Franța, Spania și Italia și amplu citată și comentată în șapte lucrări privind latina vulgară, publicate de-a-lungul unui deceniu, în Anglia, Țările de Jos, Statele Unite (3) și Franța (2).

Întâlnirea cu limba română avea să reorienteze interesele romanistului Charles Carlton, majoritatea lucrărilor sale în următoarele trei decenii concentrându-se asupra celei de a ‘cincea’ limbi romanice. **În jur de 20 de articole asupra limbii române** privită dintr-o multitudine de unghiuri, publicate în diferite periodice de specialitate din toată lumea, deschid interesul pentru această tematică neglijată sau marginalizată din varii motive. Cap de serie în această suită de contribuții este un articol despre **“Analiza erorilor în limba engleză săvârșite de vorbitorii nativi de limbă română”**, bazat pe o comunicare ținută inițial în 1972 la Cluj, și apărut în **volumul din 1974, sub auspiciile Universității din București**, în cadrul *Proiectului americano-român de analiză contrastivă a limbilor română și engleză*, proiect dirijat de către **Profesorul Dumitru Chițoran, decanul Facultății de limbi și literaturi germanice în acea perioadă și editorul volumelor respective.** De un deosebit interes este eseul-recenzie din 1984 **“Romania: Language, Society, and Nation”** bazat pe lucrarea capitală a lui Adolf Armbruster, *La romanité des Roumains: Histoire d’une idée* (Bucharest, 1977). **În jur de 50 de comunicări** (în marea lor majoritate dedicate limbii române) din care multe au rămas inedite, **au dezvoltat lingviștilor romaniști din mediile academice, mai ales americane, aspecte singulare ale romanității din Răsăritul Europei.**

Nu-i poate potrivit, dar nu-i mai puțin imperativ să ne întrebăm, la acest cernit ceas de bilanț, **câte din ele nu ar fi fost potrivite ca discurs de recepție la Academie sau ca prelegere inaugurală pentru doctoranzii în filologie sau** (de ce nu?) ca replică în aula vreuneia din universitățile României, la decernarea unui doctorat onorific. **Numeroasele recenzii la lucrările**

specialiștilor români (printre beneficiari numărându-se Șerban Andronescu, Sorin Alexandrescu, Alexandru Rosetti și Sanda Golopenția Eretescu, Denis Deletant, Mihai Miroiu), migăloasa activitate de selectare a publicațiilor pentru includerea lor în bibliografia internațională, precum cele tipărite timp de peste un deceniu în *Comparative Romance Linguistics Newsletter*, sprijinirea multor specialiști în a-și putea publica versiunile engleze în țările de limbă și cultură de expresie engleză: (V. Florea, H. Opreșan, M. Teodorescu, et al), petiționarea forurilor americane pentru acordarea de înlesniri specialiștilor români invitați ca rezidenți în instituțiile academice americane (Marius Sala, Adrian Marino), toate acestea ar fi îndreptățit, credem, Institutul Cultural Român să recomande forurilor în drept recunoașterea acestei dăruiri și impecabil voluntariat printr-o festivitate (de ce nu?) în însăși incinta Centrului Cultural din New York, unde Cel care a plecat acum dintre noi a venit în atâtea rânduri să organizeze și să conducă manifestări privind cultura română, limba română sau tălmăcirile din literatura română. Chiar ce s-ar fi întâmplat dacă cineva care atâta amar de ani a slujit cu sârg valorile culturii și spiritualității românești ar fi fost răsplătit cum se cuvine?

A treia (și ultima) lucrare în volum elaborată de Prof. Charles M. Carlton prilejuită de centenarul morții lui Mihai Eminescu, “Bibliografia adnotată a traducerilor de poezie română în limba engleză” – [co-editori Prof. Thomas A. Perry de la East Texas University (primul Fulbright senior lecturer – în 1963-64 – la Catedra de limbă engleză a Universității din București) și subsemnatul, înrolat de curând la Cornell University] – a apărut în 1989 ca Supliment la Vol. XII (1988) al periodicului *Miorița: A Journal of Romanian Studies*. A fost editată și în tiraj separat cu titlul: *In His Centenary Year, Homage to Eminescu. Romanian Poetry in English Translation: An Annotated Bibliography & Census of 283 Poets in English (1740-1989)*, lucrare recenzată de Adrian Marino în *Tribuna* 45 (la 9 Noembrie, 1989!), pag. 9. În 1997, la Centrul de Cultură și Civilizație Românească din Iași, această lucrare va apare sub formă de carte.

În domeniul traducerilor, se cere nominalizată în primul rând importanta lucrare a lui Adrian Marino, apărută în 1996 la SUNY (State University of New York) Press, Albany, NY, în versiunea engleză semnată de **universitarul americanist clujean, Virgil Stanciu și de romanistul de la Universitatea din Rochester, Charles M. Carlton: *The Biography of “The Idea of Literature”: From Antiquity to the Baroque***. Volumul a apărut în seria *The Margins of Literature* îngrijită de comparatistul **Mihai I. Spărișu**, cu recomandările de pe coperta a IV-a semnate de comparatiștii **Virgil Nemoianu și Matei Călinescu**, o constelație de prim rang a criticii de sorginte românească în Statele Unite. Un mare eveniment editorial.

Trei alte cărți se cer a fi menționate acum. **Toate trei au în comun ‘mâna de ajutor’ id est: ‘contribuția de ultim cuvânt’ a lui Charles M. Carlton: ‘acordajul de calitate’**, acel ‘fine tuning’ al vorbitorului nativ al unei limbi. E vorba de asistența redacțională acordată co-autorilor **Sever Trifu și Dumitru Ciocoi-Pop** în elaborarea volumului publicat la Cluj în 1972: *Romanian Poems. A Bilingual Anthology of Romanian Poetry*.

Studiul universitarului **Gheorghe Docea *Acquisition Grammar of Romania***, apărut în 1995 la Editura Didactică și Pedagogică din București (în co-editare cu C.I.R.E.R. Université de la Sorbonne Nouvelle, Paris III, France) în traducerea lui Bogdan Ștefănescu și **revizia generală a Prof. Charles M. Carlton de la Universitatea din Rochester**. Într-o notă la începutul paginii tehnice, autorul își exprimă gratitudinea față de contribuția de excepție a profesorului Carlton.

În fine, volumul de poeme compuse în engleză de Mirela Roznoveanu, *Born Again – in Exile* (dimpreună cu transpunerea din română a precedentului volum al poetei, realizată de Heathrow O’Hare), apărut în 2004 la Editura iUniverse, Inc. – New York, Lincoln, Shanghai – are la caseta tehnică mențiunea: **Publisher’s Reader and Consultant Charles M. Carlton, Professor of Romance Linguistics (Emeritus), University of Rochester.**

Pentru toate acestea și pentru prietenia acordată spontan atâtor români aflați la strâmtoare, pentru modestia fără seamăn a acestui om atât de înzestrat și de harnic, pentru bunătatea și ospitalitatea sa fără margini, fie-i țărâna ușoară și somnul cel veșnic lin legănat de sonurile muzicilor îndrăgite de melomanul împătimit care a fost. Familiei îndoliate: soției sale Mary, celor trei fii David, John și Stephen, celor patru nepoți, precum și surorii sale Jean Denton, prinosul tuturor celor care l-am cunoscut și admirat.

Ștefan Stoescu

Am insistat mai mult asupra biografiei acestui “American – Mare Roman” cu intenția de a trezi la realitate pe multi Romani cu “pretentii de Romani”, dar c’o activitate minimală de “Roman”, în comparație cu Prof. Dr. Carlton Charles, care au fost într’un fel sau altul ajutați de Prof. Carlton și ar fi trebuit să-l aprecieze la justa valoare, când era în viață! Sic transit Gloria Mundi....

Nota explicativă: Dr. Sabau Carmen.

Furnizarea materialelor: Dr. Ștefan Stoescu; editarea Dr. Carmen Sabau.

Bibliography:

- 1 - [Arthur's Name - Toby D. Griffen](http://www.fanad.net/csana94.pdf) <http://www.fanad.net/csana94.pdf>
- 2 - [A bibliography of American Doctoral Dissertations in ...](http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED016966.pdf)
<http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED016966.pdf>
- 3 - [L - Bibliothèque Diderot de Lyon :](http://www.bibliothequediderot.fr/servlet/com.univ.collaboratif.utils.LectureFichiergw%3FID_FICHIER%3D1332154730862)
http://www.bibliothequediderot.fr/servlet/com.univ.collaboratif.utils.LectureFichiergw%3FID_FICHIER%3D1332154730862